

*Боярчук О.
Студент освітнього ступеня «Магістр» спеціальності 101 «Екологія»
Науковий керівник: Загоруйко Н.В.
к.б.н., доцент кафедри екології,
Черкаський державний технологічний університет
nelli.zagorujko@ukr.net*

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

У системі екологічного менеджменту важливе значення мають: визначення екологічних аспектів діяльності підприємства, визначення вимог екологічного законодавства, планування екологічних заходів для управління екологічними аспектами і постійного поліпшення результативності системи. Екологічні характеристики є невід'ємною складовою показників якості продукції, тому загальне управління якістю передбачає врахування й екологічних характеристик. Через це багато підприємств на Україні, що впровадили систему управління якістю, інтегрують систему екологічного менеджменту у свої системи управління. Протягом останніх років спостерігається усвідомлення істотної ролі екологічного менеджменту для забезпечення ефективного функціонування підприємства. Дедалі більша кількість компаній використовує міжнародні стандарти ISO 14001 для впровадження систем екологічного менеджменту. Існує практика зі сторони Європейського Союзу не допускати на свої ринки продукцію компаній, які не мають ISO-сертифікатів.

На жаль, сьогодні конкурентоспроможність промислових товарів на вітчизняному ринку практично не залежить від екологічної чистоти їх виробництва. Зовсім інший стан речей на ринку екологічно чистої, або органічної продукції. Ринок органічної продукції стрімко розвивається як в світі, так і зокрема, в Україні. З'являється все більше виробників які декларують свою продукцію як «екологічно чисту». В Україні єдиним законодавчим документом, що регламентує правила та норми виробництва екологічно чистої продукції, є Закон України «Про органічне виробництво». Згідно з ним, органічна продукція та сировина мають бути вироблені у визначених зонах для ведення органічного сільськогосподарського виробництва. Екологічна продукція не може містити у собі речовини, які негативно впливають на здоров'я людини, а вміст в ній різних токсикантів (нітрати, важкі метали, залишки пестицидів, радіонукліди) не має перевищувати встановлених ГДК. В цих умовах значну роль відіграє запровадження на підприємствах екологічного менеджменту з подальшим впровадженням системи стандартів ДСТУ-ISO 9000 та ДСТУ-ISO 14000 з подальшою їх сертифікацією. На сьогодні в Україні діє близько 200 органічних операторів (виробників, переробних підприємств, трейдерів).

Разом із тим впровадження систем екологічного менеджменту на вітчизняних підприємствах органічної продукції має деякі складнощі. Відповідно до переліку, затвердженого Комісією Європейського Союзу у Постанові (ЄС) №508/2012 від 20 червня 2012 р. 13 акредитованих сертифікаційних органів мають право працювати в Україні. Серед них лише один український сертифікаційний орган «Органік стандарт», який є лідером органічної сертифікації в Україні.

Міжнародна сертифікація органічної продукції українських виробників є більш затратною та тривалою. Виробники, які насправді вкладають кошти в одержання більш «чистих» та «екологічних» продуктів, не отримують ніякої переваги над іншими виробниками. Тому Держспоживстандарт України запровадив ДСТУ 4518:2008 «Продукти харчові. Маркування для споживачів». В цьому стандарті зазначається: «Екологічне маркування повинно відповідати вимогам ДСТУ ISO 14020 та ДСТУ ISO 14021», «Не дозволяється наносити на харчові продукти напис «Екологічно чистий» тощо. Таким чином, хоча на ринку продовольчих товарів виробники часто маркують продукцію як «екологічно чистий продукт» реально на це вони не мають права.

Запровадження систем екологічного менеджменту, крім безумовних переваг, накладає на підприємство додаткові зобов'язання, пов'язані з підвищенням рівня контролю екологічних показників його господарської діяльності. Крім загального державного, громадського, відомчого контролю, якому підлягають такі об'єкти, їх діяльність є предметом нагляду з боку органу із сертифікації та інших зацікавлених інстанцій. Однак, незважаючи на додаткові витрати і труднощі в запровадженні системи екологічного менеджменту на підприємстві, цей процес в довгостроковій перспективі все ж дає незрівнянно більше конкурентних переваг і вигод для організації. Отже, формування інтегрованої системи екологічного менеджменту на промислових підприємствах – це ефективний інструмент для комплексного вирішення завдання забезпечення якості продукції, охорони довкілля, професійної безпеки виробництва і відповідальності підприємства перед суспільством та сприяння інтеграції України у світове співтовариство.